

der substantivischen Personenbezeichnungen in der Monographie von W. Simowytch über I. Franko gewidmet.

Schlüsselwörter: positiv und negativ gefärbte Lexik, Personenbezeichnungen, wertende Personenbezeichnungen.

Ніна Гуїванюк (Чернівці)

ГРАМАТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ВАСИЛЯ СІМОВИЧА У СВІТЛІ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Відтворено й осмислено „наукову долю” „Граматики української мови” Василя Сімовича; обґрунтовано статус праці як прообразу першої наукової граматики в Україні. Проаналізовано системний підхід до опису граматичної будови мови в концепції В. Сімовича та позиції дослідника щодо місця граматики в колі інших лінгвістичних дисциплін. Акцентовано увагу на поглядах лінгвіста стосовно національно-суцільної ролі граматики як науки та реалізацію у зв'язку з цим у „Граматиці...” зіставно-типологічного методу дослідження споріднених мов.

Простежено своєрідність лінгвістичної особистості В. Сімовича; представлено його постать на тлі філологічної думки початку 20 століття.

Ключові слова: граMATИКА, граматична система мови, практична граMATИКА, „дух” мови.

Початок багатогранної мовознавчої діяльності Василя Сімовича припадає на перші десятиліття ХХ сторіччя й передвоєнні роки (до 1914 р.). У цей час випускник Чернівецького університету працює у вчительському інституті, проте, крім суто викладацької праці, він активно займається науковою діяльністю. Передусім молодого викладача з української філології турбує справа видання підручників для різних освітніх закладів і особливо термінологія як основа пізнання різних наук. У 1911 р. він публікує висококваліфіковану рецензію на працю своїх університетських учителів Степана Смаль-Стоцького та Федора Гартнера “Декілька слів про науку граматики української мови в наших середніх школах та про підручник

проф. Стоцького й Гартнера "Руска граматика" [Сімович 1911]. У рецензії В. Сімович високо оцінює фонетичний правопис, який запровадили автори першої граматичної праці на Буковині, а також засади граматики як універсальної науки пізнання мови. Саме на цих засадах пізніше він сам побудував свою "Граматику української мови".

З-поміж багатьох фундаментальних мовознавчих праць Василя Сімовича, відомих сьогодні філологічній громадськості, безперечно, найоб'ємнішою і найвагомішою у його мовознавчій спадщині є "ГраMATика української мови" [Сімович 1919], яка послужила своєрідним зразком концептуального підґрунтя граматичних праць вищого типу у 20-х рр. ХХ ст. Зі вступних розділів "Граматики" дізнаємось про незвичайну історію написання цієї праці. Вона є розвитком ідей, викладених В. Сімовичем у навчальних лекціях для полонених українців в умовах воєнного лихоліття і стала однією з кращих українських граматичних праць ХХ ст., поєднавши талант великого педагога і талановитого мовознавця. Ця праця постала з великої любові до свого народу і до його найдорожчого скарбу – мови. За словами Юрія Шевельова, Василь Сімович був передусім прекрасним учителем, він "знаходив для себе насолоду творити людські душі, спілкуватися із зовсім різними людьми, що приходили до нього вчитися й чий погляд чи свідомість він був здатен переформувати або й сформувати заново" [Шевельов: 7]. Разом з тим "ГраMATика української мови" В. Сімовича (обсягом 584 сторінки) стала однією з найповніших і найавторитетніших грамаTIK у 20-30-х рр. в Україні.

На Україну потрапило всього дві тисячі примірників цієї непересічної граматичної праці В. Сімовича. Її зразу помітила й високо оцінила мовознавча громадськість (зокрема Володимир Дорошенко, Євген Тимченко, Степан Смаль-Стоцький та ін.), і тому не минуло й року після першого видання "Граматики..." (1918р.), як у 1919 р. виходить друге видання, яке В. Сімович встиг навіть дещо доповнити й переробити. У передмові до другого видання автор "готує" читача до вивчення граматики української мови. "Увід" містить такі підзаголовки і займає аж 15 сторінок: 1. "Що таке граMATика й як її розуміти". 2. "Як же тоді розуміти науку граматику". 3. "Що таке українська письменницька (тобто літературна) мова". 4.

“Яка це граматики”. 5. “Який правопис у граматиці”. 6. “Чи з граматики можна навчитися мови”. 7. “Як же його навчитися по-українськи”. 8. “Розклад матеріалу у цій граматиці”. По суті, як бачимо, В. Сімович виклав у передмові не тільки теоретичні засади власної граматичної праці, а вперше в українському мовознавстві заклав підвалини науки про граматичний лад мови та системний підхід до його опису.

За визначенням самого автора, його “Граматики” була “ненаукова”, оскільки мета її – не “служити для других джерелом виводів, та ще й наукових” [Сімович 1919: 4], а бути підручником “для самонавчання та в допомогу шкільній науці”. Проте саме цій праці В. Сімовича судилося стати прообразом першої наукової граматики української мови в Україні. Справді, це була передусім “граматика практична, що мала своїм завданням в найкоротшому часі зазнайомити читачів з найважливішими законами української мови та прикласти ті закони до життя, себто використовувати ті закони в мові та на письмі” [там же]. Однак не можна вважати на слово авторові граматики про її “ненауковий” характер, бо ж знаємо про його великий досвід на ниві науковій. По-перше, на час створення “Граматики” це вже був достатньо зрілий дослідник-граматист, відомий і як рецензент праць такого типу. По-друге, В. Сімович був ознайомлений з граматичними працями європейських науковців. Зокрема, автор говорить в передмові, що майже всі граматики, які появились протягом останніх років, він “мав під рукою” при написанні своєї праці, докладно їх переглянув і використав [Сімович 1919: 7].

На особливу увагу заслуговує підхід автора до суспільної значущості граматики як науки. Як відомо, саме граматики поряд з логікою та філософією становила міцний фундамент античної науки й освіченості. Вивчати граматику означало для древніх еллінів те саме, що вивчати закони людського мислення [див. Кучеренко: 3-11].

Цю ж думку висловлює Василь Сімович “Як же розуміти науку граматики?” – ставить запитання автор у передмові до своєї праці і тут же відповідає: граматики описує закони мови, проте сама вона “нічого не приписує, вона самовільно нічого не творить, сама не укладає, тільки збирає все те, що в мові є, сортує, розбирає, звідкіля що взялося та куди належить – словом із усього цього матеріалу, що в мові є, складає закони й більш нічого... Граматики освідомлює з законами

мови так, як фізика з законами природи, геологія з законами творення землі і т.д.” [Сімович 1919: 11].

Іншим принциповим питанням було для В. Сімовича питання “Чи з граматики можна навчитися мови?”. І він категорично відповідає, що “з самої граматики ніхто ніколи ще мови не навчився й не навчиться” [Сімович 1919: 18], бо ж насамперед потрібно знати лексичний склад мови, вміти використовувати синонімічне багатство форм при побудові фрази, розбиратись у тонкощах мови, відчувати відтінки й найтонші нюанси значень тощо. Учений радить вивчати фольклор, читати справді народних письменників, які самі не за граmaticами вчилися рідної мови, а розкрили її неповторну красу у своїх творах. “Не граmaticа вчить, а живе слово”, – робить висновок учений. Саме ці наукові засади створення граmatic були помічені і підтримані мовознавцями 20-30-х рр. ХХ ст.

“Пускаючи у світ оцю практичну граmaticу, – писав В. Сімович у передмові, – я нічого більше не бажаю, як тільки того, щоб вона послужила доброму ділу, щоб із неї читачі набралися поваги до рідної мови, щоб, пізнавши її закони, впевнилися в тому, що вона й гарна, й багата й формами і словами, й що вона має такі завдатки розвитку, що нею вискажеш усі найглибші думки й найтончі почування!” [Сімович 1919: 6].

Про універсальність “Граmaticи української мови” В. Сімовича свідчить той факт, що на неї покликалися не лише граmaticисти, але й автори праць з історії української мови. Зокрема, відомий мовознавець Є. Тимченко у праці “Курс історії українського язика” (Харків, 1927 і 1930 рр.) називає серед вагомих граmaticчних праць ХХ ст. дві праці В. Сімовича: Практичну граmaticу української мови (Раштат, 1919, 2-е вид. 1922) та “Praktische Grammatik der ukrainischen Sprache für den Selbstunterricht (Wien, 1918). Покликається автор на В. Сімовича при поясненні теми дисиміляції приголосних. Зокрема, йдеться про утворення займенникових форм *що (шчо), ніщо (нішчо), дещо (дешчо)* впливом прийменника *з(с)*: *з чого – ш –чого, ні з чого – ні шчого – нішчо, де з чого – дешчого – дешчо* та іменника *ледащо* (із *леда з чого – ледашчо-го*) [Тимченко: 195].

Покликання на “Граmaticу української мови” В. Сімовича знаходимо і в фундаментальній праці проф. М. Грунського та П. Ковальова “Історія форм української мови” (Харків, 1931), що

призначалася як "підручна книга для педвищів" з історії української мови. Автори подають широкі узагальнення теоретичних поглядів мовознавців із покликаннями на їхні праці та цитуваннями. Автори наводять приклади з "Граматики української мови" В. Сімовича як ілюстрацію збереження "старого генетива", наприклад, при числівниках *п'ять аршин* (але *аршинів*), *п'ять раз* (але *разів*), *год*, *рік*, *черевиц*, *чобіт*, але: *годів*, *років*, *черевиців*, *чоботів* [Грунський, Ковальов: 67].

Варто звернути увагу і на роль В. Сімовича у витворенні лінгвістичної термінології, яку використали у своїх граматичних працях мовознавці ХХ ст. Авторіві ж "Граматики української мови" було надзвичайно важко підбрати відповідний термін, витворити його самому чи скористатися європейськими традиціями. Постійно наголошує Василь Сімович на тому, що йому доводиться стикатися з неусталеністю граматичних та правописних норм при написанні своєї праці, з невиробленістю лінгвістичної термінології. І тут допомагали йому чіткі орієнтації на граматичну термінологію його вчителя Степана Смалъ-Стоцького (правда, віддаючи дань учителеві, В. Сімович часто витворював паралельні чи й цілком самостійні граматичні терміни). Порівняймо, наприклад, як творилася термінологія пунктуації у "Граматиці руської мови" С. Смалъ-Стоцького та Ф. Гартнера (Відень, 1914). У ній вживаються такі терміни: "*перепинанє*" (пунктуація), "*кропка*" (крапка), "*титайник*" (знак питання), "*окличник*" (знак оклику), "*затинка*" (кома), "*середник*" (крапка з комою), "*двокропка*" (двокрапка), "*павза*" (тире), "*скобки*" (дужки), "*знаки наведення*" (лапки). В. Сімович у "Граматиці української мови" (Київ – Ляйпціг, 1919) вживає термін "*розділові знаки*", серед яких називає: "*точку*" /./, "*затинку*" /,/, "*середник*" /;/, "*двоточку*" /:./, "*титайник*" /?, "*викличник*" /!, "*пружку*" /тире/, "*точки*" /.../, "*дужки*", "*наводові знаки*" /лапки/. Правда, до деяких термінів В. Сімович подає паралельні назви, що свідчить про етап становлення термінології знаків пунктуації. Наприклад: "*точка* /./, звана ще подекуди: *краткою*", "*затинка* /,/ або з-грецька: *кома*", "*середник*, або *точка* зі *затинкою* /;/", "*двоточка* /:./ або *двокрапка*", "*пружка* /-/, чужа назва: *павза*", "*наводові знаки* /""/ або *лапки*".

Проте найбільшою заслугою В. Сімовича вважаємо те, що він зумів у своїй "Граматиці української мови" втілити "дух"

національної самобутності українців. В. Сімович був переконаний у тому, що мова – це самобутній духовний продукт кожного народу. Слідом за німецькими вченими Г. Штейнталем та В. Гумбольдтом, які вважали, що основа індивідуальності мови закладена у своєрідності народного духу, В. Сімович неодноразово зауважував, що народний дух проявляється передусім у мові, а вже потім у звичаях, традиціях, вчинках тощо. Дух мови – це втілені у словах і виразах основи ментальності народу, особливості його психіки, світосприймання й світобачення. Тому навчитися мови означає передусім не лише вміти говорити тією мовою, а й думати тією мовою, використовуючи при цьому у всій різноманітності лексичні й граматичні ресурси. “Тільки ж учити ся мови зі словарів, як це робила колись наша інтелігентна молодь у 90 –х роках ХІХ ст. – це дурниця. Назверх така мова, вивчена зі словаря, буде українська – слова будуть українські, дух мови – буде чужий” [Сімович 1919: 23].

“Дух” мови міститься передусім у її національній специфіці – на цих засадах стоїть Василь Сімович. Він часто радить замість однієї граматичної форми вживати іншу, більш властиву українській мові, звертає увагу на специфічні риси граматичної системи української мови. І тут його граматичні погляди збігаються з думкою О. Потебні, що “заміна простої форми не є лише латка на старому платті, а створення нової форми людської думки” [Потебня 1958:66]. Він постійно наголошує про це у своїй “Граматичі української мови”, а ще підкреслює значення освіти рідною мовою, бо саме в рідній школі мова набирає гнучкості, збагачується духовна скарбниця народу. “Треба тільки, щоб у школі панував завжди живий дух мови, щоб мова не засмічувалася чуженицею – бо як вона вкрадеться до школи, то не так легко вимести її з життя” [Сімович 1919: 23].

Кожна мова має свою характеристичну будову, свою власну, прикметну їй словотворчість, окремі семантичні закони і зв’язану з ними образність. Людська думка використовує ці мовні закони й вишукує для себе ті форми вислову, які відповідають національному духові, передають генетичний код нації. Ці мовні закони через рідну мову отримує людина на генетичному рівні, саме на них вибудовується її духовний розвиток. Ці настанови В. Сімовича втілені у працях граматистів 20-30-х рр. ХХ ст. – Олекси Синявського, Олени Курило, М. Гладкого, М. Сулими, С. Смерчинського та ін.

Таким чином, високо оцінюючи "Граматику української мови" Василя Сімовича, варто передусім відзначити ті лінгвістичні засади, на яких вона будувалася. У цій праці автор ставить перед собою досить важливу мету – синтезувати мовні течії Наддніпрянської та Наддністрянської України, витворюючи одну, соборну, українську граматику, яка достатньою мірою репрезентує самобутність української мови, зберігає її національний дух – національний код нації.

У питаннях нормування української літературної мови Василь Сімович орієнтувався передусім на народну мову, яка відображає найвиразніше "мовну картину світу" українців, тобто її національну специфіку, а ще на ту "письменницьку" мову, яка "зрозуміла скрізь на цілому просторі України" [Сімович 1919: 14], а не лише поширена в певному її регіоні (східному чи західному).

Саме у світлі мовознавчих поглядів В. Сімовича написав ґрунтовний курс синтаксису "у зв'язку з фразеологією та стилістикою" Сергій Смеречинський - "Нариси з української синтакси" [Смеречинський]. Учений взявся за розв'язання багатьох спірних питань у синтаксисі та фразеології української мови, зібравши всі надруковані етнографічні матеріали з різних регіонів України. Порівнюючи синтаксичні форми та звороти з подібними у слов'янських мовах, С. Смеречинський постійно наголошує на тому, що складає особливості, специфіку української мови, звертає увагу на межі поширення певного мовного явища і особливо в народній мові. На жаль, не була надрукована ще одна праця С. Смеречинського, яку він у рукописі назвав "Студії з синтакси української мови". У листі до наукового секретаря філологічної кафедри, дійсного члена Етнографічної комісії Всеукраїнської Академії наук М.З.Левченка С.Смеречинський виклав лінгвістичні засади своєї праці, які перегукуються із граматичними засадами В.Сімовича. Порівняймо уривок з листа: "Студії з синтакси української мови" містять у собі найголовніші явища української синтакси. Мета моя – допомогти встановити норми чистої (на народній основі) літературної української мови. Бо, мовляв, мусить же колись бути одна спільна літературна мова і для Харківської Слобожанщини, і для Карпатських гуцулів та лемків. Я намагався подати все одмітне проти інших слов'янських мов і характеристичне для української народньої

мови...а ідеал..., щоб і по цей і по той бік кордону була чиста українська мова, не засмічена чужими словами і формами, така чиста, щоб і інтелігент, і письменний селянин легко розуміли її. І додаю ще – з'єднати весь український наріз, де він лише є, в його мові, а також засипати мовну прірву між українським містом і українським селом” [Цитуємо за Шевченко: 52]. За свої мовознавчі погляди автор був відлучений від наукової роботи, а його праці знищені.

Проте праці С. Смеречинського високо оцінив В. Сімович, який мав намір перевидати їх.

Тому і в радянський час заідеологізоване керівництво мовознавчих академічних установ боялося поширення граматичних праць С. Смеречинського. Наприклад академік І. Білодід в 1957 р. у праці “Дослідження з мовознавства в УРСР за 40 років” писав: „С. Смеречинський і подібні пропонували “правила”, – як в українській мові уникнути “чужої собі тропи, що нею йде українська мова, як “очистити” сучасну українську мову від “росіянізмів” і т. п. Націоналістичні мовознавці намагалися “вичистити” з української мови елементи в термінології, фразеології, синтаксичних конструкціях. Натомість рекомендувалося запроваджувати лінгвістичні раритети, застарілу і віджилу лексику, фразеологію, мовні елементи примітивно-хуторянських смаків. Ці настанови відбилися і в тих словниках, фразеологічних збірниках, граматичних працях, які були підготовлені з участю націоналістичних мовознавців... Радянська громадськість рішуче відкинула ці націоналістичні намагання” [Білодід: 14-15]. Проте наукова світова громадськість, навпаки, високо оцінила праці С. Смеречинського. Свідченням цього є те, що в 1990 р. “Нариси з української синтакси” С. Смеречинського були перевдані в Мюнхені з нагоди 100-річчя від дня народження вченого на кошти проф. Олекси Горбача, учня Василя Сімовича.

У “Граматиці української мови” Василя Сімовича знаходимо втілення зіставно-типологічного методу дослідження граматичних систем споріднених мов. Висвітлюючи той чи інший аспект граматики чи певне граматичне явище, В. Сімович часто наводить паралелі з української та російської мов. При цьому він вмотивовує цей методичний прийом таким чином. “...Щоб читачеві, який учився в російській школі російської граматики, ще ясніші стали різниці з

російської мови, щоб він іще ліпше впевнився, що українська мова – самостійна, що має свої окремі закони, зовсім не такі, як у російській мові...” [Сімович 1919: 5]. Час виходу “Граматики...” В. Сімович вважав для науки української мови “переходовим”. Учений сподівався, що пізніше не потрібно буде робити подібних зіставлень, оскільки “перед нами не будуть уже вічною марою стояти закони російської граматики, які ми придбали собі тяжкими зусиллями...”.

Високо цінував наукові курси Василя Сімовича та граматистів 20-30-х рр. відомий мовознавець Юрій Шерех (Шевельов). У 1951 р. в Мюнхені він видав “Нарис сучасної української літературної мови”. У передмові учений зазначив: “Відколи вийшли останні наукові курси української літературної мови сучасності – я маю на увазі книжки Василя Сімовича, Олени Курило, Олекси Синявського – минуло 20-30 років. За цей час розвинулася українська літературна мова, а особливо великі зміни сталися в *методології мовознавства*” (виділено нами – Н.Г.) [Шерех: 5]. Наслідуючи Василя Сімовича і його послідовників, Юрій Шерех вплив у своїй праці їхні граматичні концепції і такі лінгвістичні засади, як системність і правдивість. “Сьогодні мовознавство, зазначає Ю. Шерех, – має відмінні і далеко глибші методи опрацьовувати мову як систему, ніж це було 20-30 років тому, коли ще панували в граматиці традиційні методи, оперті не стільки на мовознавчі критерії, скільки на логічні чи психологічні” [Шерех: 5]. Він високо шанує граматичні праці В. Сімовича, зараховує його до празької школи лінгвістів, куди належали і такі знані славісти, як М. Трубецький, В. Матезіус, Р. Якобсон та ін. З передмови довідуємося також про те, що в 1942-1943 рр. В. Сімович планував видати новий ґрунтовний курс української мови, але, як зазначає Ю. Шерех, воєнні події, а потім передчасна смерть не дали йому здійснити ці наміри. Це вдалося зробити Юрію Шевельову, а саме : видати науковий курс, який містить системний опис сучасної української літературної мови “в усьому багатстві її стилістичних варіантів”. У рубриці “З літератури” він подає для самостійного опрацювання і праці В. Сімовича [Шерех: 12], бо тоді та й зараз на часі потреба говорити про специфіку української граматичної системи, яка була частково втрачена, чи, точніше, прикидана, як висловився з подібного приводу Іван Огієнко, “чужим сміттям”.

Василь Сімович був справді великим ученим-мовознавцем (хоч сам себе називав частіше просто учителем). Вражає передусім його наукова чесність, вичерпне знання джерел і повага до фактів мови, а ще колосальна працьовитість. І хоч, як відзначив Юрій Шевельов у некролозі, помер Василь Сімович, “не завершивши свого наукового шляху”, все-таки “незліченно багато він дав українській науці”, розкривши передусім національний дух української мови і заклавши наукові основи її граматики. Як бачимо, наукова громадськість високо оцінювала мовознавчу спадщину В.Сімовича ще за життя вченого. Вона користувалась великим авторитетом у мовознавців 20-30-х рр. ХХ ст. і в середовищі української діаспори. Ми переконані, що запровадження його праць у науковий обіг і практику викладання курсів української мови у вищих навчальних закладах і сьогодні матиме вагоме значення.

Грамматична концепція Василя Сімовича побудована на логіко-граматичних засадах, відзначається системністю й об'єктивністю аналізу мовних фактів із залученням народної мови, її основних діалектів, що живлять мову літературну. Сьогодні ця праця може мати продовження і в функціонально-комунікативному плані, оскільки містить засади актуального членування речення і побудови зв'язного мовлення та тексту, апелює до ролі автора – творця конкретного висловлювання. У світлі лінгвостилістики актуальні настанови Василя Сімовича стосовно вивчення українського синтаксису у тісному зв'язку зі стилістикою та фразеологією (учений мав на увазі передусім особливості синтаксичної сполучуваності та утворення словосполучень різної будови), в аспектах синтаксичної синоніміки та варіантності як наслідку історичного розвитку мови та інтелектуальної роботи мовців. У плані етнолінгвістики надзвичайно актуальними є когнітивні вияви мовних одиниць, що знайшли відображення в “Граматиці української мови” В.Сімовича, тобто ті специфічні риси, які становлять “гуманітарну ауру” національної мови, її мовну самобутність. Відзначимо також велику роль методичних засад навчання граматики сформульованих ученим. Вони є підґрунтям для сучасної лінгводидактики, що базується на любові та повазі до предмета пізнання.

ЛІТЕРАТУРА

Білодід: Білодід І. К. Вивчення історії української літературної мови в радянський час // Дослідження з мовознавства в УРСР за 40 років. – К., 1957. – С. 14-15.

Білоус, Терлак: Білоус М., Терлак З. Василь Сімович (1880-1944). Життєписно-бібліографічний нарис. – Львів, 1995. – 178 с.

Грунський, Ковальов: Грунський М., Ковальов П. Історія форм української мови. – Харків: Рад. шк., 1931. – 336 с.

Сімович 1911: Сімович В. Декілька слів про науку граматики української мови в наших середніх школах та про підручник проф. Стоцького й Гартнера "Руска грамика". – 2-е вид. – Львів: Накл. Краєвого фонду, 1907. Рецензія // Наша школа. – 1911. – Кн. 1. – С. 5-9; Кн. 2-3. – С. 20-34.

Сімович 1919: Сімович В. Грамика української мови. – Київ-Ляйпціг, 1919. – 584 с.

Simowycz: Simowycz W. Praktische Grammatik der ukrainischen Sprache für den Selbstunterricht. - Wien, 1918. – 224 s.

Смаль-Стоцький, Гартнер: Смаль-Стоцький С., Гартнер Ф. Грамика руської мови. – 3-є переробл. вид. – Відень, 1914. – 202 с.

Смеречинський: Смеречинський С. Нариси з української синтакси (У зв'язку з фразеологією та стилістикою). – Харків: Рад. шк., 1932. – 283 с.

Кучеренко: Кучеренко І. К. Про суспільну значимість граматики // Українське мовознавство. – 1984. – № 12. – С. 3-11.

Потебня 1976: Потебня А. А. Мысль и язык // Эстетика и поэтика. – М.: Наука, 1976.

Потебня 1958: Потебня А. А. Из записок по русской грамматике. – Т. 1-2. – М., 1958. – 536 с.

Тимченко: Тимченко Є. Курс історії українського язика. – Ч.1. Вступ і фонетика. Вид. 2-е. – Харків- Київ: Держ. вид-во України, 1930. – 215 с.

Шевельов: Шевельов Ю. Життя і праця Василя Сімовича // Слово. – 1991. – Ч. 23. – С. 6-8.

Шевченко: Шевченко Т. Смеречинський Сергій Степанович // Українська мова. – 2002. – № 4. – С. 48 – 58.

Шерех: Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови. – Мюнхен, 1951. – 402 с.

Nina Huyvanyuk. Grammatical Conception of Vasyl' Simovych in the Light of Contemporary Linguistic Research. *In the article the "scientific fate" of "Grammar of the Ukrainian Language" by Vasyl' Simovych is considered. The status of the work as the prototype of the first scientific grammar in Ukraine is substantiated. Systematic approach to description of grammatical structure of a language in the conception of Vasyl' Simovych and position of the linguist as for the place of grammar among the other branches of linguistics are analysed. Attention is paid to the views of the linguist as for national and social role of grammar as a science, and as a result – realization of comparative and typological method of investigation of related languages in "Grammar of the Ukrainian Language".*

Peculiarities of linguistic personality of Vasyl' Simovych are analysed. His personality is represented in the context of linguistic science of the beginning of the 20th century.

Key words: grammar, grammatical system of a language, practical grammar, "spirit" of a language.

Марія Скаб (Чернівці)

ПРОБЛЕМА НАЗВИ ПЕРШОЇ ПИСЕМНОЇ МОВИ

СЛОВ'ЯН (рефлексії з приводу підручника Василя Сімовича „Нарис граматики староболгарської (староцерковнослов'янської мови“)

У статті проаналізовано назви першої писемної мови слов'ян, які використовують у світових славістичних студіях. Автор доводить необхідність заміни терміна „старослов'янська мова“ на логічніший та системніший термін „староцерковнослов'янська мова“.

Ключові слова: староцерковнослов'янська мова, старослов'янська мова

Працюючи на посаді професора Українського Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова у Празі в 1923-1933 роках, Василь Сімович, український мовознавець, перекладач, редактор та видавець, відомий громадський та культурний діяч, чудовий педагог, автор багатьох підручників, написав „Нарис граматики староболгарської